

Naturvårdsverket
Energistyrelsen
richard.kristoffersson@naturvardsverket.se
registrator@naturvardsverket.se
open-door@ens.dk

Ärendenummer
NV-07471-19
Journal number (DK)
2019-82725
Datum
2022-09-13

Samråd enligt Esbokonventionen gällande planer för vindkraftpark Aflandshage, Danmark

Den danska Energistyrelsen godkände den 13 juni 2022 den tidigare miljökonsekvensbeskrivningen för den planerade vindkraftparken Aflandshage i Öresund. Verksamhetsutövaren HOFOR ansökte den 20 juni 2022 om etableringstillstånd med en komplettering av ansökan med en förändring av projektet till gravitationsbaserade fundament för 26 vindkraftverk med 220 m spetshöjd för en maximal produktion av 11 MW vardera. BirdLife Sverige har tagit del av det ansökande bolagets bemötanden av tidigare synpunkter. I stort sett har ingenting nytt tillkommit av väsentligt värde för bedömningen att placeringen av Aflandshage fortsatt är lika problematisk ur fågelskyddssynpunkt.

I bolagets bemötande anförts att avgörande är enbart påverkan på särskilt utpekade populationer av särskilt utsatta arter. BirdLife Sverige anser emellertid att det också måste tas i beaktande att väldigt många fler fåglar kommer att dödas vid Aflandshage jämfört med en lämpligare placering. Detta p.g.a. att placeringen i en väldigt markant flyttfågelled rent statistiskt medför en påtagligt mycket större risk att drabbas av omfattande kollisioner. Måste inte en sådan (etisk) aspekt vägas in i bedömningen? Enligt såväl lokaliseringssom försiktighetsprincipen (som båda kan härledas till motsvarande formuleringar i EUs naturvårdsdirektiv) ska en samlad helhetsbedömning göras om vilka konsekvenser som sannolikt uppstår, samt om mindre risker föreligger på andra platser.

Rovfåglar och tranor

Genomförda fågelundersökningar visar att Aflandshage är placerad i en för rovfåglar betydelsefull flyttled, vilket är uppenbart problematiskt. Bolaget har låtit göra kollisionsmodelleringar som visar på relativt låga antal dödade rovfåglar även om man menar att man i flera avseenden räknat på "worst-case scenario". En aspekt man emellertid inte har tagit med är att rovfåglar faktiskt kan attraheras till marina vindkraftparker¹, vilket i så fall skulle innebära ett "större upptagningsområde" och större antal passager genom Aflandshage. Viktigt att poängtera är att de antagna och i beräkningarna använda undvikandefrekvenserna är högst osäkra att tillämpa vid en enskild vindkraftpark, eftersom unika omständigheter på platsen har stor påverkan. Vidare bör noteras att överensstämmelsen mellan beräknade och faktiska kollisionstal har visat sig vara dålig².

BirdLife Sverige bedömer att de presenterade (teoretiska) antalen kollisionsoffer med stor sannolikhet skulle kunna visa sig vara kraftigt undervärderade. Att endast enstaka rovfåglar skulle kollidera med vindkraftverken i Aflandshage varje vår framstår som mindre troligt, när kollisionsrisken på andra platser där många rovfåglar passerar är så uppenbar och väldokumenterad. Under verkliga omständigheter är riskerna helt enkelt större än vad modelleringen visar. Vindkraftverk ska inte placeras i områden med påtagligt högre risk för att

¹ Skov H *et al.* 2016. *Patterns of migrating soaring migrants indicate attraction to marine wind farms*. *Biology Letters* 12 (12); <https://doi.org/10.1098/rsbl.2016.0804>

² Ferrer M *et al.* 2011. *Weak relationship between risk assessment studies and recorded mortality in wind farms*. *Journal of Applied Ecology* 49: 38–46. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2664.2011.02054.x>

rovfåglar m.fl. kommer att kollidera med verken jämfört med andra platser. Det kan inte anses vara en lämplig lokalisering.

I händelse av att Aflandshage ges klartecken att uppföras anser BirdLife Sverige att vindkraftparken bör föreläggas att tillämpa tillgänglig kunskap om hur ett starkare undvikandebeteende kan framkallas för fåglar som passerar vindkraftverken i dagsljus, t.ex. genom att måla ett eller flera av turbinbladen^{3,4}.

Nattflyttande fåglar

En potentiellt mycket stor risk med den planerade utbyggnaden av vindkraft är att stora mängder nattflyttande fåglar under vissa väderomständigheter (i synnerhet i dimma/mörker) kolliderar med konstruktioner såsom fyror, skyskrapor, master, vindkraftverk, oljeplattformar etc.⁵ [I extrema fall kan enorma mängder fåglar dödas under en natt, t.ex. finns rapporter om upp till 10 000 lappsparvar (*Calcarius lapponicus*) i Kansas 1998⁶ samt >12 000 fåglar i Wisconsin 1963⁷.]

Även om studier av flyttande fåglar visat att de i stor utsträckning undviker vindkraftverk under sträckflykt, så kan de inte se rotorbladen i mörker och "massdöd" kommer sannolikt att inträffa regelbundet (känt t.ex. från Öresundsbron). Vindkraftverkens höjd samt rotorbladens längd och direkt dödande rotationshastighet gör faran för fåglar avsevärt större än när det gäller andra konstruktioner, och överhängande mortalitetsrisk lär föreligga även utan upplysningseffekt. Uppförande av vindkraftparker där miljontals fåglar passerar strider uppenbart mot försiktighetsprincipen.

Att reella populationsnedgångar skulle kunna konstateras bero på en ökad dödlighet p.g.a. kollisioner med vindkraftverk är förvisso mindre sannolikt för talrika småfågelarter. Likväl kan den planerade vindkraftsutbyggnaden i Danmark, Sverige och andra Östersjöländer resultera i att miljontals fåglar kolliderar med vindkraftverk varje vår och höst. En sådan påtaglig mortalitetsfaktor kan vi som naturvårdsorganisation omöjligt bortse ifrån! Därför kräver BirdLife Sverige studier om potentiell (och sedermera verklig) påverkan på den massmigration av fåglar som pågår över Östersjön och Västerhavet. Detta är nämligen att betrakta som en "ödesfråga" för huruvida vi kan anse att regeringen, vindkraftsbranschen och tillståndsgivande myndigheter tar vederbörlig hänsyn och uppfyller krav om tillämpning av försiktighetsprincipen. Ett oundvikligt steg i vår miljölagstiftning är att minimera de negativa konsekvenserna för samtliga former av exploatering. Hur kan det anses vara uppfyllt för vindkraftsutbyggnaden, vid såväl Aflandshage som i stort, om man inte gjort vad som går för att undvika masskollision?

Den omfattande fågeldöd som kan förutses vid Aflandshage förefaller att negligeras i de danska bedömningarna. En orsak till det kan vara att man inte tar hänsyn till att undvikandefrekvensen för nattflyttande fåglar sannolikt är VÄSENTLIGT mycket lägre än vad som framkommer av genomförda beräkningar. De modeller som det hänvisas till anger tydligt att osäkerheten är väldigt stor. Extra försiktighetsmått måste därför tillföras bedömningarna, och endast en påfallande liten förändring i undvikandefrekvens får dödstaten att stiga kraftigt. Det måste också påtalas att det är i princip omöjligt för

³ Stokke BG et al. 2020. *Effect of tower base painting on willow ptarmigan collision rates with wind turbines*. Ecology and Evolution 10(12): 5670–5679; <https://doi.org/10.1002/ece3.6307>

⁴ May R et al. 2020. *Paint it black: Efficacy of increased wind turbine rotor blade visibility to reduce avian fatalities*. Ecology and Evolution 10(16): 8927–8935; <https://doi.org/10.1002/ece3.6592>

⁵ Longcore T et al. 2012. *An Estimate of Avian Mortality at Communication Towers in the United States and Canada*. PLoS One 7(4): e34025.

⁶ Manville AM. 2000. *Avian mortality at communication towers: background and overview*. I Evans & Manville, editors. Proceedings of the workshop on avian mortality at communication towers; 1–5.

⁷ Kemper C. 1996. *A study of bird mortality at a west central Wisconsin TV tower from 1957-1995*. The Passenger Pigeon 58(3): 219–235.

fåglar att upptäcka vindkraftverken i dålig sikt på natten, varför aktivt undvikande kan antas vara nästan obefintligt.

Bolagets fasthållande vid ståndpunkten att nattsträckande fåglar inte utgör någon konflikt för uppförande av vindkraftpark Aflandshage är provocerande och måste antas bero på bristande kunskap eller bristande vilja att undvika omfattande fågeldöd. Det enda seriösa och acceptabla sättet att hantera problematiken vore att tillämpa och vidta de medel som står till buds, d.v.s. att undersöka hur masskollisionstillfällena kan undvikas och sedan tillämpa detta konsekvent (t.ex. genom nedstängning av vindkraftverken vid högrisklägen). Inte förrän då kan vi som naturvårdsorganisation få förtroende för att vindkraftsbranschen har ambitionen att inte utgöra omfattande skada på naturvärden. Dessförinnan uppfylls inte heller lagkraven på att skyddsåtgärder måste vidtas för att exploateringsens skadepåverkan ska minimeras.

Tillämpning av momentan nedstängning av vindkraftverk har visat sig vara en effektiv metod för att undvika kollisioner⁸. Genom att analysera väderdata och flyttfågelrörelser (med t.ex. radar) går det att identifiera högrisklägen för när stora koncentrationer av flyttfåglar uppstår. Detta har redan testats i bl.a. Nederländerna⁹ och det kan verkligen inte anses vara ett orimligt krav för vindkraftsindustrin att förfina tekniken och tillämpa den i full skala. I fråga om budget för den planerade utbyggnaden handlar det om försumbara kostnader. BirdLife Sverige kommer att kräva att momentan nedstängning av vindkraftverk ska tillämpas vid högrisklägen. Dessa kommer främst, eller uteslutande, att inträffa vid svaga vindar!

Kumulativa effekter

Bedömning av kumulativa effekter är ett erkänt svårt kapitel, som i detta fall blir extremt viktigt, då ett flertal vindkraftparker finns eller planeras i närheten. De avgränsningar och bedömningar som bolaget gjort visar på den svårigheten, men än tydligare på att begreppet "kumulativa effekter" används och utreds felaktigt. Det är uppenbarligen så att varje enskilt bolag anser att ansvaret stannar vid att bedöma påverkan enbart från vindkraft och enbart i närområdet. Den korrekta bedömningen av kumulativa effekter – även utifrån en juridisk tolkning av naturvårdsdirektiven – måste emellertid vara att påverkan från aktuell vindkraftpark läggs "ovanpå" den påverkan som redan utgör belastning för de naturvärden som ska skyddas.

Det innebär exempelvis att betydelsen inverkan från Aflandshage ska adderas till belastning från andra vindkraftparker i regionen OCH den negativa påverkan som exempelvis fiske, båttrafik och oljeutsläpp har på samma populationer. Föga förvånande saknas sådan analys i ansökan/miljökonsekvensbeskrivningen. Enbart de individer som riskerar kollision med Aflandshage beskrivs och redovisas. Men det är ju samma populationer som passerar alla de andra vindkraftparkerna i Öresund, och längre ner i Europa för den delen... Om bedömningen verkligen ska avse den kumulativa påverkan, så måste ju påverkan av Aflandshage betraktas i kontexten av samtliga vindkraftparker som respektive rovfågelpopulation (och rovfågelsträcket som helhet) passerar. Bolaget hävdar givetvis att det inte är ett enskilt bolags ansvar att göra så heltäckande analyser. Ingår det i så fall i Energistyrelsens uppdrag, eller åligger det vindkraftbranschen, regeringen eller EU? För *någon* måste ju göra det om vi överhuvudtaget ska kunna anse att kumulativa effekter finns med i bedömningen... I sammanhanget bör påpekas att EU-domstolen i de förenade målen C-473/19 och 474/19 *Skydda skogen* tydliggjorde att en enskild åtgärd eller exploatering kan behöva förbjudas även om konsekvensen av den inte nödvändigtvis påverkar bevarandestatusen hos aktuell population. Det kan därmed mycket väl vara så att antalet fåglar som beräknas omkomma p.g.a.

⁸ de Lucas M et al. 2012. *Griffon vulture mortality at wind farms in southern Spain: distribution of fatalities and active mitigation measures*. *Biological Conservation* 147: 184–189.

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=mkScszf8NC4>

Aflandshage innebär en otillåten påverkan, inte minst sammantaget med hur många som drabbas av kollisionssdöd längs den totala flyttvägen.

Även om vindkraftbolag generellt avsäger sig sådant ansvar som beskrivs ovan, så åligger det beslutande myndighet (ytterst regeringen i detta fall) att, utifrån faktabaserad kunskap, bedöma om den kontinuerliga ekologiska funktionaliteten bibehålls för aktuella arter även med den tillkomna (och kumulativa) påverkan som vindkraftsparken innebär. BirdLife Sverige anser att vindkraftsbranschen och regeringen skyndsamt måste tillse att sådana verkligt kumulativa analyser genomförs inför (och under) den planerade utbyggnaden av vindkraft. När det gäller vissa arter och specifika naturvårdsområden kommer vindkraftsetablering sannolikt att vara "droppen som får bägaren att rinna över", med innebörd att ekologisk funktionalitet bryts för arter eller naturtyper. I sådana fall är vindkraftsetablering förbjuden.

Sammanfattande slutsats

BirdLife Sverige vidhåller alltså tidigare framförda synpunkter att vindkraftspark Aflandshage INTE uppfyller naturvårdsdirektivens krav på lämplig placering, i synnerhet inte så länge exploatören inte adresserat risken att miljontals fåglar sannolikt kommer att kollidera med verken nattetid.

För BirdLife Sverige,



Daniel Bengtsson
Fågelskyddsansvarig
BirdLife Sverige
Tel. 070 515 45 33
E-post: daniel.bengtsson@birdlife.se